

самоуправління і т.ін. Тому на наше глибоке переконання дозволи на проведення археологічних робіт на пам'ятках м. Переяслава-Хмельницького повинні отримувати виключно співробітники Заповідника;

- по-третє, у Заповіднику на стадії завершення знаходиться програма Археологічних досліджень м. Переяслава-Хмельницького та Переяслав-Хмельницького району. Археологів Заповідника, переконані, достатньо для планомірного і чіткого вивчення м. Переяслава-Хмельницького, адже саме у Заповіднику була сформована археологічна школа, яка десятиліттями займалася саме вивченням та збереженням пам'яток міста, а її представники є взірцями для співробітників Інституту археології НАН України. Ось чому музейники наполягали на тому, щоб не надавати нікому, крім штатних співробітників Заповідника, дозволу на проведення рятівних робіт на пам'ятках м. Переяслава-Хмельницького та прописати це в опорному плані міста.

Список використаних джерел:

1. Державні будівельні норми України Б.2.2-2-2008. Планування та забудова міст і функціональних територій. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження наук. – Режим доступу: <http://dbn.at.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-179>

2. План організації території Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» у м. Переяславі-Хмельницькому з визначенням меж та зон охорони пам'яток заповідника. – К., 2011. – Книга I. – 135 с.

*Леценко Нелля Арсентіївна, кандидат архітектури, доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ДО ПИТАННЯ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ІСТОРИЧНИХ МАЛИХ МІСТ ВОЛИНІ ТА ПОДІЛЛЯ

Постановка проблеми. Проблема збереження та сучасного розвитку історичних малих міст наразі залишається актуальним питанням сьогодення. Для його грамотного вирішення необхідний синергетичний підхід, що враховує різнобічні аспекти: політико-правові, соціокультурні, техніко-економічні. Йдеться про спільні зусилля, сприйняття різних точок зору, різних ідей для переосмислення та створення нового міського простору, що буде сприяти розвитку ексклюзивного гостинного історичного малого міста і підвищенню якості життя в ньому.

Виклад основного матеріалу. В Україні нараховується більше 120 малих історичних населених місць [2]. Майже чверть з них знаходиться в волинсько-подільському регіоні. Міста мають багату історію формування та розвитку, увібрали різнонаціональні культурні особливості та зберегли унікальні пам'ятки архітектури та містобудування, в стильових ознаках яких відображений багатонаціональний вплив. Міське історичне архітектурне середовище було сформованим на поєднанні регіональних особливостей та трансформації до місцевих умов кращих архітектурних та будівельних

здобутків польської, литовської, австро-угорської, італійської та російської культур. Таке культурне розмаїття дуже збагатило та визначило унікальність малих міст досліджуваного регіону. Їх забудова здобула відмінну рису – поєднання на одній невеликій території різнонаціональних архітектурних особливостей [1].

Малі міста формувалися та розвивалися під впливом різних факторів. В залежності від певних геоландшафтних і кліматичних умов та історичних подій складалися їх певні економічні та соціокультурні особливості.

Історичні події відображалися на політичних, правових та управлінських сторонах міського життя. Яскравим прикладом може бути Подільське місто Бар, чия історія, назва, розвиток та розквіт, будівництво замку, міських храмів, заснування Барського староства, отримання магдебурзького права у 1540 р. [3, с. 54] пов'язане з правлінням Бони Сфорца, польської королеви, княгині Великого князівства Литовського, італійки за походженням. Вона використовувала свої знання, отриману освіту, успадковані основоположні принципи розвитку італійських міст Ренесансу, новітні, на той час, досягнення в області права та управління, залучала кращих майстрів для розбудови міста Бару.

Цей історичний приклад показує ефективність синергетичного підходу до створення нового міського простору і, як результат, отримання нового значно якіснішого життя в ньому.

Економічні процеси, що відбувалися в різні періоди в історичних містах, на протязі їх існування сприяли зростанню товаровиробництва і товарообміну та стимулювали утворення і розвиток соціокультурної практики. Відносини та зв'язки між людьми, співтовариствами та інститутами формували життєвий простір, тобто простір, де проходили і проходять всі процеси життєдіяльності людини, обов'язкові та необов'язкові. Йдеться про її духовне соціально-політичне, виробниче, культурно-емоційне життя. Простір для духовного збагачення, проживання, роботи, комунікації, зборів, взаємодії, спілкування, проведення вільного часу.

Для кожного часового періоду були характерні свої особливі означення, що відображалися в певній архітектурі та організації міського простору. Наразі їх кращі зразки складають історико-культурну спадщину міста. З плином часу відбувалися зміни в суспільних практиках і відповідно в міському соціокультурному просторі. Утворювалися певні нашарування. Менш значимі «стиралися», замінювалися більш вагомими для певного періоду часу. Залишалися найбільш значні. Вони переходили від одного часового періоду до іншого та доповнювалися новими ознаками. На сьогодні історичне міське середовище являє собою соціально-просторове-часове утворення, в якому відбуваються уже сучасні життєві процеси.

Створення нового або оновлення існуючого міського простору стає наслідком оновлення суспільства. Нові соціальні практики будуть відображати нові суспільні концептуальні детермінації. Незмінними мають залишитися основоположні принципи його організації. Наприклад, принцип

поліфункціональності. Він базується на традиційній детермінації поліфункціональності історичного центру малого міста.

Отже, створюючи чи оновлюючи міське середовище, не слід виділяти якусь одну домінуючу функцію, щоб не відбувся перекис в її сторону і, як результат, отримання монофункціонального, специфічного простору, що буде використовуватися лише для окремих соціальних практик і буде активним лише у визначений час. Необхідно залучити максимум функцій, що будуть відповідати різним соціальним практикам, для його гармонійного сучасного розвитку. Таким чином місто отримає оновлений публічний простір, що буде активним в будь-який час.

В залежності від його організації, комфорту перебування та пересування в ньому для людини, наявності та переважання в ньому місць для неонов'язкових соціальних практик можливо зробити висновок про його якість.

Міське середовище стає якісним, коли в ньому поєднані і грамотно використовуються:

- його історичні, архітектурні і природні ресурси;
- збережена автентичність;
- розвинена сучасна інфраструктура;
- цікаві та доцільні функції;
- екологічна безпека;

Головними в ньому мають стати люди, місцеві мешканці чи гості міста. Вони мають відчувати себе безпечно та комфортно, їм має бути цікаво та зручно. Таке середовище стане якісним для проживання, цікавим для відвідування та привабливим для інвестування.

Всі зміни в ньому з метою його поліпшення мають відбуватися через вивчення його історії, оцінювання його можливостей, визначення сучасних потреб та залучення всіх зацікавлених його споживачів та виробників.

Висновки. Отже, питання сучасного розвитку історичного малого міста має бути розглянуто з різних сторін. Для його рішення має бути зроблений сильний наголос на синергію, на сприйняття іншої точки зору. Для цього мають бути залучені всі зацікавлені учасники: політики, інвестори, архітектори, соціологи, екологи, історики і, головне, місцеві громади. Бо саме вони, як ніхто інший, знають краще, що потрібно їх рідному місту. Вони бачать його з середини, всі його недоліки та переваги, кожного дня стикаються з різними деталями та питаннями перебування і проживання в місті. Вони є його основними споживачами та його справжніми творцями. Саме вони створюють його атмосферу, його дух. Їх побажання допоможуть професіоналам переосмислити міський простір, зберегти і розвинути його, підвищити його якість. Наповнити історичне середовище новими доцільними функціями, що будуть цікавими як для його мешканців, так і для туристів та інвесторів, допоможуть його активізувати, вдихнути нове життя в історичне мале місто і забезпечити його сталий розвиток.

Список використаних джерел

1. Лещенко Н. А. Принципи реконструкції архітектурних споруд історичних ансамблів малих міст Західної України: дис. ... канд. арх.: 18.00.02 / Лещенко Нелля Арсентіївна, Київський національний університет будівництва і архітектури. – К., 2000. – 186 с.
2. Методические рекомендации по исследованию историко-архитектурного наследия в городах Украины // Е. Е. Водзинский и др. – К. : КиевНИИ градостроительства, 1982. – 120 с.
3. Український степовий кордон в середині 16 століття. Спогади Бернарда Претвича. – Запоріжжя – Київ, 1997,

*Марковський Андрій Ігорович, кандидат архітектури, докторант,
Київський національний університет будівництва і архітектури*
**ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТІ
АРХІТЕКТУРИ КИЄВА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.
У ЕТНОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ**

Сучасне нам регіональне мистецтво взагалі, та архітектура зокрема, формує свій тезаурус, намагаючись прив'язати себе до традицій певного соціокультурного регіону. І хоча зв'язок цей, як буде проявлено далі, є здебільшого штучним, даний прийом маркування регіону, його культурно-політичної сепарації, набув значного розповсюдження на межі ХІХ і ХХ ст.

Питання «традиційної» архітектури стає особливо актуальним на початку ХХ століття, коли, стрімка індустріалізація та урбанізація призводять до переміщення значних мас людей у зростаючі промислові центри, посилюючи контраст між селом та містом. В умовах великих транснаціональних імперій населення індустріальних міст складається з представників різних національних груп, що, згідно дослідження Томаса Еріксена, призводить до підсилення ролі локальних культурних традицій, як засобу самоідентифікації та відповідної реакції на необхідність створення внутрішньої системи координат для представників окремих груп [11]. Тобто традиції (або, часто, стереотипи та ярлики, створені на основі традицій) використовуються людьми для самовизначення в новому полінаціональному середовищі міста.

Пильна увага представників інтелігенції та правлячих еліт до національних культурних традицій викликана складною політичною ситуацією в Європі в першій половині ХХ століття. З одного боку, просвітницькі рухи в країнах центральної та східної Європи (таких як Польща, Україна, Латвія, Литва, Естонія, Фінляндія, Норвегія, Чехія та ін.), пов'язані з дослідженням, систематизацією та популяризацією національних культурних традицій як каталізатора національно-визвольних рухів, що виступали за незалежність цих країн від імперій, до складу яких вони належали на початку століття. З іншого боку, правлячі еліти нацистської Німеччини та Радянського союзу, що активно апелювали до традиційних цінностей та культурних особливостей,